

Veronika Honkasalo vas ym.

Lakialoite laiksi arvonnisäverolain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan kirjojen vapauttamista arvonnisäverosta lukemisen ja lukutaidon vahvistamiseksi ja edistämiseksi sekä kirjallisuuden, kansalliskielten, kulttuurin ja sivistyksen tukemiseksi.

PERUSTELUT

Lukemisella on vahva yhteys kaikkeen oppimiseen. Kirjallisuuden tukeminen arvonnisäveroa alentamalla on vain yksi keino lukutaidon vahvistamiseksi ja omaehtoisen lukemisen edistämiseksi, ja muitakin keinoja toki tarvitaan. Hallitus on päättänyt mennä toiseen suuntaan nostamalla kirjojen arvonnisäveroa.

Kirjojen arvonnisävero on tällä hetkellä Suomessa kymmenen prosenttia. Sähköisesti luovutettavien kirjojen myyntiin sovelletaan samaa alennettua kymmenen prosentin verokantaa kuin painettuihin kirjoihin. Sähköisenä kirjana pidetään myös äänikirjaa. Äänikirjan osalta edellytyksenä on, että äänikirjasta voisi olla olemassa kuluttajille saman lukusisällön tarjoava painettu tai luettavassa muodossa oleva sähköinen kirja. Alennetun verokannan soveltaminen äänikirjan myyntiin ei kuitenkaan edellytä painetun kirjan olemassaoloa.

Orpon hallitus on päättänyt nostaa lähes kaikkien kymmenen prosentin arvonnisäverokannassa olevien tuotteiden ja palveluiden verotusta 14 prosenttiin. Tämä koskee myös kirjoja. Korotus astuu voimaan luultavasti vuonna 2025.

Lukutaito heikkenee Suomessa hälyttävää tahtia kaikissa ikäryhmissä. Kirjallisuus on tärkeää lukemisen ja lukutaidon tukemisessa. Lukeminen ja hyvä lukutaito ovat tutkitusti hyviä keinoja kasvattaa lapsista ja nuorista fiksuja, aktiivisia ja kriittisiä kansalaisia. Lukeminen on tärkeää myös elinikäiselle oppimiselle ja sivistykselle. Lukemista pitää tukea kaikissa ikäluokissa ja kaikenlaisista taustoista tulevien kohdalla. Lukeminen myös aktivoi muistia, mikä on tärkeää kaikenikäisille.

Kirjallisuuden tukeminen on tärkeää kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanossa. Strategiaa tunnustetaan, että lukutaidon eriytyminen on iso ongelma, ja heikosti lukevien määrä on

Lakialoite LA 23/2024 vp

kasvanut erityisesti nuorten keskuudessa. Lukeminen kasvattaa kielellisiä kykyjä ja sanavarastoa, mikä auttaa oman elämän sanoittamisessa, mikä on nykyään yhä tärkeämpi taito.

Nuorten omaehtoinen lukeminen on vähentynyt Suomessa. Tämä on tapahtunut sekä tytöillä ja pojilla, mutta pojilla vahvemmin. Jo 30 minuutin lukemisella päivässä on kuitenkin oleellinen merkitys osaamiseen. Monilla pojilla ei ole lukemisen mallia, ja esikuvat ovat tutkimusten mukaan erityisesti pojille tärkeitä ja erilaisissa hankkeissa on huomattu niiden suuri vaikutus. Viimeisimmässä Pisa-tuloksissa sukupuolten erot olivat kaventuneet, mutta se johtui lähinnä siitä, että poikien tuloksissa ei tapahtunut merkittävää muutosta, mutta tyttöjen tulokset laskivat, ja he tulivat näin lähemmäksi poikia.

Lukemisen ja lukutaidon tukeminen on tärkeää myös kriittisen lukutaidon kehittämisessä. Se on erittäin tärkeä taito maailmassa, missä väärän ja virheellisen tiedon levittämisestä on tullut yhä isompi ongelma. Väärää ja virheellistä tietoa levitetään myös hyvin taitavasti, ja toisaalta se on monissa eri kanavissa hyvin helppoa.

Valtion on tuettava kirjallisuutta pienellä kielialueella. Äidinkielen rooli ymmärtämisen ja tiedon tuottamisen välineenä on korvaamaton. Suomen kaltaisella pienellä kielialueella kirjallisuus ei toisaalta voi koskaan olla iso bisnes ja rahasampo. Kirjojen verottamisen kiristäminen vie tässäkin mielessä väärään suuntaan tehdessään kansalliskielisestä sivistyksestä kalliimpaa ja siten vaikeammin saavutettavaa. Sen sijaan kotimaista kirjallisuutta, kansalliskieliä, kulttuuria ja sivistystä pitää tukea vapauttamalla kirjat arvonnalisäverosta.

Kirjallisuutta ei ole olemassa ilman kirjailijoita, joiden toimeentuloon vaikuttaa tällä hetkellä moni samanaikainen ja nopea kehityskulku. Yksi suurimmista muutoksista on e-kirjojen ja e-äänikirjojen tulo rytinällä markkinoille. Kirjojen monet formaatit ovat positiivisia asioita kirjallisuuden saavutettavuudelle, eikä tämä itsessään olekaan ongelma, päinvastoin: lukeminen kannattaa aina. Ongelma on, että samalla tämä kehitys kuitenkin vaikuttaa kirjailijoiden toimeentuloon tavalla, johon on löydettävä pikaisesti ratkaisuja. Oikea ratkaisu ei ole esimerkiksi samanaikaisesti korottaa kirjojen arvonnalisäveroa, vaan oikea suunta on tiputtaa arvonnalisävero nolllaan.

Valtiovarainministeri Riikka Purra kutsui ennen eduskuntavaaleja kulttuuria luksuspalveluksi, johon Suomessa menee liikaa rahaa. Kulttuuri ei ole luksuspalvelu, se kuuluu kaikille niin tekijöinä kuin kokijoinakin. Suomessa kirjallisuus ja lukeminen ovat olleet myös erilaisia kansanryhmiä yhdistäviä ja ymmärrystä lisääviä tekijöitä, ja tästä on pidettävä ehdottomasti kiinni. Lukemisen eriarvoistumista ei saa syventää.

Kulttuurilla on rooli myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä, ja kulttuurihyvinvoinnin perustana on ihmisen oma taide- ja kulttuurisuhde. Kirjallisuudella on iso merkitys osana kulttuurihyvinvoinnin edistämistä. Lisäksi on tärkeä taata, että meillä on jatkossakin erilaisista taustoista tulevia kirjailijoita, jotta kirjallisuus pysyy moniäänisenä.

Kirjojen arvonnalisäveron noston kansantaloudellinen merkitys on vähäinen, mutta kirjallisuuden, kirjailijoiden ja lukutaidon tukemiselle kyseenalainen. Suomi siirtyy korotuksen jälkeen yhdeksi raskaimmin kirjoja verottavista maista Euroopassa.

Lakialoite LA 23/2024 vp

Suomi lukee 2023 -kyselyn mukaan kirjan hinnan merkitys ostopäätöksessä on kasvanut selvästi. Hinnan mainitsee yhdeksi tärkeimmäksi valintaa puoltavaksi tekijäksi joka toinen silloin, kun ostaa kirjaa itselle – kaksi vuotta aiemmin vain joka kolmas. Lahjakirjassa hinnan merkitys on hie-
man alempi, mutta suunta on sama.

Kirjojen arvonlisäveron nollakantaa kannattavat niin kirjailijat kuin kustantajatkin. Lisäksi kirja-
hankintojen mahdollistaminen virikeseteleillä olisi keino tukea kirjallisuutta.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi huhtikuussa 2022 arvonlisäverodirektiivin, jonka mukaan EU:n jäsenvaltiot voivat alentaa eräiden peruspalveluiden ja -hyödykkeiden arvonlisäveropro-
sentin nolnaan. Direktiivissä painetut ja digitaaliset kirjat ja lehdet katsotaan tällaiseksi tärkeäksi erityis-
palveluksi tai -tavaraksi. Lukeminen, lukutaidon parantaminen ja lukemalla saatava sivi-
tys siis katsottiin niin tärkeiksi arvoiksi ja päämääriksi, että niitä saa edistää normaalia alemmalla
arvonlisäverokannalla tai vapauttamalla ne arvonlisäverotuksesta kokonaan.

Arvonlisäveron määrästä säädetään arvonlisäverolain (1501/1993) 8 luvussa. Yleinen arvonlisä-
verokanta on lain 84 §:n mukaan 24 prosenttia veron perusteesta. Lain 85 §:ssä säädetään 14 pro-
sentin verokannasta pykälässä säädetyille tavaroille ja palveluille ja 85 a §:ssä 10 prosentin vero-
kannasta kyseisessä pykälässä määritellyille tavaroille ja palveluille. Lain 4 luvussa puolestaan
säädetään moninaisista poikkeuksista myynnin verollisuudesta eli tavaroista ja palveluista, joi-
den myynti on vapautettu arvonlisäverosta.

Nykyisen arvonlisäverolain 85 a §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan fyysisellä alustalla olevan tai
sähköisesti luovutettavan kirjan myynnistä suoritettava vero on 10 prosenttia veron perusteesta
eli kirjan hinnasta ilman veron osuutta. Aloitteessa esitetään, että kyseinen lainkohta kumotaan ja
sen sijaan lain 4 lukuun lisätään kirjallisuuden vapauttamista arvonlisäverosta koskeva 38 g §.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan arvonlisäverolain (1501/1993) 85 a §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on
laissa 345/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 38 g § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Lakialoite LA 23/2024 vp

Kirjallisuus

38 g §

Veroa ei suoriteta fyysisellä alustalla olevan tai sähköisesti luovutettavan kirjan myynnistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Helsingissä 28.6.2024

Veronika Honkasalo vas
Merja Kyllönen vas
Minja Koskela vas
Li Andersson vas
Jussi Saramo vas
Anna Kontula vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Laura Meriluoto vas
Mai Kivelä vas
Timo Furuholm vas
Elisa Gebhard sd
Jenni Pitko vihr